

BRÜKSEL BELEDİYESİ

Örneğinde Yönetim ve Kentli İlişkileri

Brüksel Belediyesi'nin yönetim - kentli ilişkileri düzeni, gerek çeşitlilik gerekse interaktif yaklaşım açısından dikkate değer bir örnek arz etmektedir. Bu sistemin başarısının arkasında köklerini tarihten alan "bağımsız kent" geleneğinin oluşturduğu kentli bilinci ve sivil toplum ve katılım geleneğini izlemek mümkündür.

Murat DAOUDOV

Günümüzde "Brüksel" kelimesi aynı zamanda hem Brüksel Belediyesi (*Brüksel Şehri*) ve tarihi Brüksel için, hem de 19 belediyeden oluşan Brüksel yerleşim alanı ya da fiili olarak büyük Brüksel için kullanılır. 1830 yılında kurulan Belçika Krallığı'nın başkenti olan Brüksel'in kuruluş tarihi XI. yüzyılın başlarına dayanmakta olup, şehir ilk özerklik şartını Brabant Dük'ünden 1229 yılında elde etmiştir.

Brüksel şehir alanının merkezi konumunda olan Brüksel Belediyesi'nin yüzölçümü 32 km² olup nüfusu 145.000'dir. Büyük Brüksel ise idari anlamda, Belçika Krallığı'nı oluşturan üç bölgeden (Flaman, Valon ve Brüksel Başkent Bölgesi) biridir. Yüzölçümü 162 km² ve nüfusu 1.031.000'dir. Brüksel

Başkent Bölgesi'nin bir hükümeti ve başkanı olmakla birlikte 19 belediyeyi bir çatı altında toplayan bir büyükşehir belediyesi mevcut değildir. Belçika Anayasasına göre, ülkenin başkenti Brüksel Belediyesi'dir.

Belediyecilik tarihi ve Brüksel Belediyesi

Belçika'da belediyeler tek tip idari birimler olarak resmen 1794 yılında, Fransa'nın işgali sırasında doğdu. Ancak Fransız yönetiminin tüm merkezleştirme çabalarına rağmen, geleneksel özgürlüğü Belçika geleneği bir ölçüde direndi ve belediyelere kısmi bir özerklik tanıdı. 1975-1977 yılları arasında bu belediyeler birleştirildi ve sayıları 2359'dan 589'a indirildi. Bunların, Brüksel

dahil 87'si "onursal şehir" unvanını taşımaktadır.

Belçika Anayasası'nda belediye, demokrasinin ilk kademesi olarak tanımlanmaktadır. Yerel seçimler 6 yılda bir yapılır. Avrupa Birliği vatandaşları da seçme ve (belediye başkanını olamıyorsa da) seçilme hakkına sahiptirler. Belediye Konseyi (meclis toplantıları halka açık olup, sadece sınırlı bazı konularda kapalı oturum gerçekleştirilebilir (örn. kişisel haklar vb. konularda). Konsey üyeleri arasından belediye başkanı ve yardımcılar seçilir ve bir Belediye Başkanlık Koleji (encümeni) oluşturulur. Brüksel Belediye Konseyi 47 üyeden oluşur ve Belediye Başkanı başkanlığında çalışır. Başkanlık Koleji ise Başkan ve 10 yardımcısından

42
Kent Yönelimi

oluşur. Perşembe günleri toplanan Kolejin toplantıları halka açık değildir. Genel olarak belediyelerin yetkilerine sahip olan Brüksel Belediyesi'nin, devletin başkenti olması ve AB kurumlarının merkezi olmasından dolayı özel statüsü bulunmaktadır. Yabancı devlet başkanları için Belediye Sarayı'nda resmi karşılama törenleri düzenlenir.

Hemşehrilerin katılımı ve çift yönlü etkileşim

Asırlar boyu yaşatılan özgür/özer kent ve hemşehrilik geleneği mirası üzerinde kurulan Belçika belediyecilik sisteminde, kentli ile etkileşimli iletişime ve sürekli istişareye önem verilmektedir. Kent yönetimi, kentli topluluk ile verimli bir diyalogun kurulması için bir dizi oluşumları meydana getirirken, kentliler, hür iradeleri ile örneğin mahalle bazında örgütlenip yönetim ile güçlü bir iletişim kurarlar ve bir sivil denetim mekanizmasını oluştururlar. Bu yazı ile katılımcı geleneğin bu iki yönlü mekanizmalarının Brüksel örneğinde kısaca tanıtılması amaçlanmaktadır.

Yurttaşların yerel kamusal hayata aktif katılmaları, onlara kendilerini ilgilendiren kararların alınma sürecine dâhil olma imkânını sunmaktadır. Bu anlamda belediye, yurttaşlara en yakın yönetim birimi olduğu için, yurttaşın, kendisini kamusal eylemin ortağı hissedebileceği en birincil ve katılımın da en yoğun yaşandığı düzeydir. Bu bazen pasif, ya da en aktif katılımı içermektedir. Kentlilere yönelik bilgilendirme faaliyetleri pasif katılımı oluştururken, çeşitli istişare kurulları ve toplantıları ise aktif katılımı sağlamaktadır.

Soru yönergesi hakkı

Kentlilerine bilgilendirme ve onları ilgilendiren konularda doğrudan fikir beyan etme hakkını tanıyan Brüksel

Belediyesi, iç tüzüğünde yaptığı düzenleme ile her yurttaşa Belediye Konseyi toplantısında soru yönergesini verme imkânını sağlamıştır. Bu hak aynı zamanda kentliye, seçilmişleri bilgilendirme imkânını vermektedir. Bunun için yönerge sahibi en az 16 yaşında olmalı ve Brüksel Belediyesi sınırları içinde ikamet etmelidir. Soru yönergesi, belediye hizmetleri ile ilgili olmalı, son üç ay içinde aynı konu ile ilgili yönerge sunulmuş olmamalı ve bazı alanlarda gerekli olan gizlilik ve koruma prensiplerine aykırı olmamalıdır. Ayrıca 20 kentli tarafından desteklenmeli ve Konsey toplantısından

43
Kent Yönelimi

15 gün önce yazılı bir şekilde iletilmelidir. Başkanlık Koleji, soru yönergesinin Belediye Konseyi'ne sunulup sunulmaması konusunda karar alır. Olumlu karar halinde, ilgili kişi Konseye davet edilir ve kendisine soru yönergesini sözlü olarak dile getirmeye imkân sağlanır. Beş dakika süre sözlü sunuştan sonra, gerektiğinde Konsey üyelerinin sorularına cevap vermek için ek iki dakika süre verilebilir.

Tabandan Tavana - Mahalle Komiteleri

Mahalle komiteleri, geleneksel boyutu ile toplumda yerleşmiş sivil inisiyatif alanları olup, mahalle sakinlerinin kendi iradeleri ile oluşturdukları birimler olarak tanımlanabilir. Çoğu zaman dernek statüsünde olan komiteler, mahallenin sakinleri, esnaf ve aynı mahallede faaliyet gösteren derneklerin temsilcilerinden oluşur. Mahalle sakinleri kendi aralarında bir yönetimi seçerler ve bu yönetim onların çıkarlarını savunma görevini üstlenir.

Brüksel Belediyesi sınırlarında 11 faal mahalle komitesi bulunmaktadır. Brükselliler, kentlilerin geleceği ile ilgili karar verme süreçlerine katılmak isterler ve mahalle komiteleri, kendi toplantılarına sık sık ilgili Başkanlık Koleji temsilcilerini davet ederler. Örneğin, mahallelileri ilgilendiren bir park düzenlemesi yapıyorsa, kullanıcıların görüşlerini bildirmek ve konuyu tartışma imkânını sağlamak için Başkanı ve parklardan sorumlu Başkan Yardımcısını davet ederler. Belediye yetkilileri bu tür toplantılara önem vererek, imkânlar ölçüsünde toplantıda hazır bulunmaya özen gösterirler.

Tavandan tabana - belediyenin katılımcı politikaları ve ilgili birimleri katılım ve yurttaşlık evi

idî. Günümüze kadar faaliyetleri sürdüren bu kuruluş, Brüksel Belediyesi'nin resmi katılımı konusunda Başkanlık Koleji'ne görüş ve tavsiyelerde bulunmakta, Belediye ile göçmen kökenli topluluklar arasında iletişimi kolaylaştırmaktadır.

Katılım ve Yurttaşlık Evi, kentlilerin katılımını teşvik etmek, onlara gerekli bilgileri ve organizasyon desteğini sağlamak üzere kuruldu. Kararların alınması sürecinde kentlilerin görüşleri alınır, onları ilgilendiren konularda tartışma imkânı sağlanır. Örneğin, tüm kentlilere Belediye Konseyi gündemi, istişare kurullarının toplantı tarihleri, mahallelerde yapılacak etkinlikler vb hakkında bilgi verilir. Belediye hizmetleri konusunda yönlendirme hizmeti de veren bu birim, aynı zamanda belediyenin resmi belgelerini incelemek isteyenler için bu imkânı sağlar. Brüksel Bölgesi'nin yerel kablo tv yayınında bu "Katılımcı Mahalle" mevzuatı olup, konuyla ilgili haberler her 30 dakikada bir yayınlanmaktadır. Katılım ve Yurttaşlık Evi, aynı zamanda belediye için geri bildirim işlevini yerine getirmektedir.

Mahalle Forumları

Mahalle Forumları, çeşitli projeleri kentlilerle tartışma imkânını sağlayan ve Belediye yetkilileri ile mahalle temsilcilerini düzenli olarak bir araya getiren, belli aralıklarla yapılan

toplantılardır. Forumlar, hedef aldığı mahallenin iç dinamiğine ve aktif unsurlarına ulaşmaya çalışır. Mahalle komiteleri, esnaflar, diğer dernekler, mahallede çalışma ofisi bulunan belediye hizmet birimleri, spor kulüpleri kurulacak inisiyatiflerin maddi olarak Toplantı tutanaklarının tutulması ve arşivlenmesi işlevini Katılım ve Yurttaşlık Evi üstlenmektedir.

Entegre kalkındırma yerel komisyonu

Bölge Hükümeti ve Brüksel Belediyesi ile ortaklaşa yürütülen Mahalle Kalkındırma Kontratları adlı dört yıllık programlar, yoğun yatırım ve etkin planlama ile belli bir mahallenin çehresini yenileme ve ticari ve sosyal hayatını canlandırmayı amaçlamaktadır. Programlar uygulanırken, inşaat, restorasyon, altyapı vb teknik çalışmaların yanı sıra, sosyal dokuyu koruma ve aktif sosyal hayatı teşvik etmeye yönelik bir takım faaliyetler de öngörülmüştür. Mahallede aktif olan ya da kurulacak inisiyatiflerin maddi olarak desteklenmesi buna bir örnektir. Kontratlar geliştirilirken ve uygulanırken, yerli halkın ve aktörlerin görüşlerini almak ve böylece projenin unsurları arasında öncelik vermede katkı sağlamak üzere Entegre Kalkındırma Yerel Komisyonu adlı platformlar oluşturulur. Komisyon, mahalli aktörlerin ve yerel ve bölgesel yönetimlerin temsilcilerinden kurulur.

Şehir Planlama İstişare Komisyonu

İstişare Komisyonu, şehir planlaması alanında üretilecek kararlar ve projelerde görüşüne başvurulacak bir komisyon olarak, şehir planlamasından sorumlu Başkan Yardımcısı ve ilgili birimin yöneticileri ile bölgesel kurumların yetkililerinden oluşur. Belediye sınırları içerisinde hayata geçirilecek dosyalara dair (imar çizimleri; düzenlemeler,

44
Kent Yönelimi

Yönetimlikler) görüş bildirilir. İstişare Komisyonu'nun karar alma süreci iki aşamalı olup, ilk önce halka açık bir toplantı yapılır ve konuyla ilgili herkesin görüşü alınır (mahalle sakinleri, mahalle komiteleri, dernekler vb), arkasından Komisyon üyeleri kapalı bir oturumda toplanır.

Bu tür yaklaşımlar ayrıca, Brüksel'in 1996 yılında kabul etmiş olduğu Aalborg Şartı'ndan da esinlenmektedir. Söz konusu Şart, sürdürülebilir kalkınma için çevre dostu yaklaşımların ve kalıcı çözümlerin tercih edilmesini ve özellikle projelerin yurttaşlarla sürekli işbirliği ve istişare içinde geliştirilmesini savunmaktadır.

Yabancı Kökenli Brükselliler Konseyi

1950'li ve 60'lı yıllarda başlayan işçi göçü ile Belçika'daki etnik çeşitlilik artmış ve çok kültürlü bir toplum meydana gelmiştir. Günümüzde Brüksel artık kozmopolit bir şehir haline gelmiştir. Göçmen kökenli insanların sayısının Brüksel nüfusunun önemli bir parçasını oluşturduğunu, son yıllarda doğan çocuklara en çok verilen ismin Muhammed olduğu gerçeği sorgulanmaktadır. Kentli topluluğun katılımına bu kadar önem veren bir yerel yönetim anlayışı, doğal olarak göçmen gerçeğine kayıtsız kalamazdı. Nitekim kentlinin göçmen topluluğunun ihtiyaçlarını göz önünde bulundurma, onlara yönelik politikaların ve hizmetlerin geliştirilmesi ve onlarla etkileşimli ilişki kurmak amacıyla 1970'li yılların başında belediye bünyesinde bu birim kuruldu. Amaçlanan, entegrasyon sıkıntılarını ve adeta toplumun kenarında yaşayan göçmen toplulukları desteklemek, o yıllarda oy hakkı olmayan ve insanların toplumsal ve kamusal hayata özendirme

idî. Günümüze kadar faaliyetleri sürdüren bu kuruluş, Brüksel Belediyesi'nin resmi katılımı konusunda Başkanlık Koleji'ne görüş ve tavsiyelerde bulunmakta, Belediye ile göçmen kökenli topluluklar arasında iletişimi kolaylaştırmaktadır.

Konsey üyeleri, STK'ların temsilcileri arasından 6 yıllık süre için seçilir. Kurban Çayırması Komisyonu'dur. Komisyon, kurban kesimi ile ilgili Belediye hizmetlerinin geliştirilmesi, Müslüman kentlilerin bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi konusunda çalışır. Bir diğer örnek ise, belediye okullarında göçmen çocuklara yönelik anadil (Türkçe, Arapça) derslerinin verilmesini sağlanmasıdır.

Aile İstişare Komisyonu

Brüksel Belediyesi'nin bir diğer uygulaması, aile ve çocuk konularında kentliler ve bu alanda faaliyet gösteren STK'lar ile sürekli diyalog kurmak ve Başkanlık Koleji'ne görüş ve tavsiyelerde bulunmak üzere kurulmuş Aile İstişare Komisyonu'dur. 1977 yılında kurulmuş bu Komisyon, aile ilişkilerinden sorumlu Başkan Yardımcısı başkanlık etmektedir. Komisyon, Kolejin isteği üzerine ya da kendi isteği ile aile ve çocukları ilgilendiren konuları inceler ve çocukları yönelik geliştirilecek politikalar konusunda öneriler sunar. Ayrıca, katılımı özendirme ve arttırmak amacıyla Komisyon toplantıları sadece Belediye Sarayı'nda değil, periyodik aralıklarla şehir çeşitli mahallelerinde de yapılmaktadır.

Yaşlılar İstişare Konseyi

Belediyenin bir diğer istişare organı, 1988 yılında kurulan Yaşlılar Konseyi'dir. Konsey, yaşlılar ve dernekleri ile istişare imkânını sağlamak, ortak çalışma ile

kenkte yaşayan yaşlılara yönelik geliştirilen hizmetler hakkında görüşlerini almak ve Başkanlık Koleji'ne tavsiyeleri önerilerde bulunulmak gibi görevleri üstlenir. Ulaşım, konut, güvenlik, bakım, yaşlı yurtları vb konularda çalışan bu kuruluş, toplantılarının bir kısmını çeşitli mahallelerde düzenler.

Sonuç

Brüksel, Türkiye'deki belediyeler için bir model midir? Brüksel Belediyesi'ndeki bu katılımca Belçika'nın özgür kent ve yapılanma modeliyle birleşen beslenmekte ve günümüzün şeffaflık ve katılımcı demokrasi gereksinimlerine yanıt oluşturmaktadır. Yönetim mekanizmasının her aşamasına yurttaş dâhil eden bu yaklaşım, ayrıca kentli topluluğun farklı kesim ve sosyal gruplarının farklı ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurur. Demokratik yapısını geliştirmeyi hedefleyen Türkiye'deki yerel yönetimlerin bu ve diğer örnekleri incelemelerinde, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda öngörülen Kent Konseyleri'nin hayata geçirilmesi sürecinde oldukça yararlı olacağı düşünülmektedir. ●

45
Kent Yönelimi